

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

**Cu titlu de manuscris
C.Z.U: 341.231.14 (043.2)**

MORĂRESCU Adrian

**PRINCIPIUL PROPORȚIONALITĂȚII ÎN SISTEMUL
CONVENȚIEI EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI**

Specialitatea 552.08 – Drept internațional și european public

**AUTOREFERATUL
tezei de doctor în drept**

CHIȘINĂU, 2015

Teza a fost elaborată în cadrul Universității de Stat din Moldova, Facultatea de Drept, Catedra Drept Internațional și Drept al Relațiilor Economice Externe

Conducător științific:

SÂRCU - SCOBIOALĂ Diana, doctor habilitat în drept, conferențiar universitar, specialitatea 552.08 – Drept internațional și european public

Referenți oficiali:

DIDEA Ionel, doctor în drept, profesor universitar, România

GAMURARI Vitalie, doctor în drept, conferențiar universitar

Membrii Consiliului Științific Specializat:

BALAN Oleg, președinte, doctor habilitat în drept, profesor universitar

DORUL Olga, secretar științific, doctor în drept, conferențiar universitar

ARHILIUC Victoria, doctor habilitat în drept, profesor cercetător

FUAREA Augustin, doctor în drept, profesor universitar, România

SUCEVEANU Natalia, doctor în drept, conferențiar universitar

Susținerea va avea loc la 20 august, ora 12.00, 2015

în ședința Consiliului Științific Specializat D 30.552.08 – 02 la Universitatea de Stat din Moldova, str. A. Mateevici 60, blocul IV, et. II, sala 222, Chișinău
MD 2069, R. Moldova

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la biblioteca
Universității de Stat din Moldova,
și la pagina web a C.N.A.A. (www.cnaa.md).

Autoreferatul a fost expediat la **20 iulie**

Secretar științific al Consiliului Științific Specializat,

DORUL Olga, doctor în drept, conferențiar universitar _____

Conducător științific,

SÂRCU - SCOBIOALĂ Diana,

doctor habilitat în drept, conferențiar universitar

Autor,

MORĂRESCU Adrian

© Morărescu Adrian, 2015

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța problemei de cercetare. Omenirea a intrat în epoca drepturilor omului, în care libera dezvoltare a personalității pentru afirmarea valorilor demnității și libertății se consideră scopuri prioritare realizate de umanitate la cea mai largă scară, epocă, în care au fost abolite sclavia, pedeapsa capitală și actele de tortură.

Secolul XXI înaintază la discreția justițiabililor europeni opțiuni juridice vaste, susceptibile a fi reclamate în vederea protecției drepturilor și libertăților fundamentale consacrate, orientate spre crearea mecanismelor instituționale de asigurare a respectării drepturilor omului. Transpunerea reglementărilor internaționale în sistemele de drept interne ale statelor-membre ale Consiliului Europei, inclusiv și în ordinea de drept din R. Moldova a evoluat spectaculos indiferent de scopurile reprezentanților statelor semnatare ale Convenției EDO pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale la 04 noiembrie 1950 în cadrul Reuniunii de la Roma [10].

Convenția EDO nu a apărut dintr-un vid juridic, ci a fost precedată de Declarația Universală a Drepturilor Omului și de Declarația americană a drepturilor și responsabilităților omului. În sistemul Convenției fiecare noțiune face obiectul unei interpretări autonome, distincte de cea a dreptului intern. Internaționalizarea definițiilor are efecte majore asupra dezvoltării dreptului internațional al drepturilor omului, deoarece conduce la integrarea dreptului intern al statelor, busculând barierele tradiționale între dreptul internațional și dreptul intern. Sistemul, astfel pus în aplicare de Convenție, a determinat apariția unei veritabile „*ordini publice europene*” în care statele au devenit debitori față de creditorii, care în același timp sunt altele în cadrul „*Europei civice*” exclusive de aspect sinalagmatic [20, p. 64].

Republica Moldova a ratificat Convenția EDO prin Hotărârea Parlamentului nr. 1298 din 24 iulie, 1997, care a intrat în vigoare la 21 august, 1998 [13], prima hotărâre de condamnare a statului nostru fiind pronunțată la 13 decembrie 2001 pe marginea speței *Mitropolia Basarabiei și alții c. Moldovei* [28]. Timp de peste 17 ani standardele inserate în Convenția europeană au asigurat o respectare practică a drepturilor consacrate, combătând scepticismul manifestat inițial de juriștii de profesie și justițiabilii de rând. Câștigul de cauză la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) nu constituie un lucru ieșit din comun pentru conaționali care au căutat să li se facă dreptate, sesizarea magistraților internaționali devenind habituală. Eventuale pierderi la Curte i-au determinat pe angajații sistemului justiției interne în proces de reformare continuă să stabilească soluții compatibile cu clauzele prevăzute convențional.

În R. Moldova succesul implementării prevederilor Convenției EDO este impresionant. Acum un deceniu jurisprudența degajată de forul european pe terenul Convenției a devenit un veritabil *acquis de conformitate* al compatibilității legilor

naționale cu standardele internaționale acceptate în materie. De menționat faptul, că în perioada de la 2002, când a fost emisă prima hotărâre de condamnare a R. Moldova, și până la 01 ianuarie 2013, CEDO a adoptat 254 de hotărâri prin care a constatat încălcarea drepturilor și libertăților protejate. Pentru comparație în privința Belgiei, stat fondator al Consiliului Europei și semnatar al Convenției EDO la 04 noiembrie 1950, din 1959 până la 01 ianuarie 2013, CEDO a adoptat 205 de hotărâri de condamnare, iar în privința Irlandei, alt stat fondator, doar 32 de hotărâri [19].

Actualmente standardele relevante stabilite prin jurisprudența degajată de CEDO pe marginea spețelor înaintate spre soluționare, își găsesc aplicarea largă în cadrul legal și judiciar intern al R.Moldova, martorii implementării continue a principiilor formulate de instanța contenciosului european al drepturilor omului fiind în permanentă așteptare a racordărilor și aranjamentelor noi efectuate în privința statului nostru.

În acest sens, constatăm faptul, că aplicarea standardelor internaționale în materia dreptului internațional al drepturilor omului, conform unei reguli general acceptabile, se fundamentează *inter alia* și pe estimarea specificului național propriu unui stat-parte la Convenția EDO, forul de la Strasbourg reiterând frecvent că anume magistratul național este cel mai indicat să decidă asupra coraportului între anumite drepturi și libertăți individuale protejate pe de o parte, și interesele generale ale societății, pe de altă parte, fiind îndreptățit să asigure armonizarea intereselor concurente implicate.

Dimensiunea juridică dezvoltată de organele de la Strasbourg [12, p. 1-14] presupune implicarea continuă a factorilor de decizie naționali în vederea stabilirii gradului adecvat de protecție pentru drepturile și libertățile garantate, cu excepția celor care nu admit prin esența sa nici o derogare. Într-o asemenea configurație juridică crește rolul magistratului intern responsabil de soluționarea cauzelor referitoare și la carențele transpunerii în viață a drepturilor proclamate, acesta fiind preocupat să adopte decizii finale compatibile cu principiile fundamentale degajate de magistrații europeni pe terenul Convenției EDO.

Instituind standarde certe în domeniul contenciosului drepturilor omului și dublând controlul asupra respectării acestora prin supravegherea exercitată la nivel european, CEDO, în virtutea Convenției, lasă la discreția autorităților naționale o anumită marjă de apreciere în stabilirea limitelor protecției cu referire la o cauză concretă, desemnată spre a promova flexibilitate în soluționarea diferendelor izvorâte din diferențele de tradiții sociale, politice, culturale și juridice ale statelor contractante în context european [2, p. 711], implicit și pentru a demonstra, că realitatea istorică în fiecare societate este autorizată la o oarecare latitudine în rezolvarea conflictelor inerente apărute între drepturile indivizilor și interesele naționale [29, p. 202].

În contextul recurgerii la marja națională de apreciere, după cum demonstrăm în continuare, luăm în discuție problematica principiului proporționalității, aplicabilitatea

căruia cunoaște particularități inedite în contextul precedentului judiciar edificat de CEDO. Deși principiul enunțat nu e aplicabil la întreg ansamblul de drepturi și libertăți convențional consacrate de CEDO, textul actului fundamental oferă o platformă solidă pentru a descoperi temeiurile teoretice și practice de transpunere a exigenței de proporționalitate în cauzele soluționate în care se reclamă îngrădirea excesivă a unor drepturi protejate.

Astfel, principiul proporționalității devine omniprezent în jurisprudența actuală și anterioară a CEDO și a fostei Comisii Europene a Drepturilor Omului, fiind propriu sistemului de conformitate, instituit în baza Convenției europene și realizat prin identificarea echilibrului just între cerințele apărute din interesele generale ale societății și exigențele protecției drepturilor de bază recunoscute subiecților individuali [16]. În cheia ideilor lansate anterior, deducem că aplicarea corectă a principiului proporționalității condiționează înfăptuirea unei justiții cu adevărat eficiente, orientate spre justițiabilul concret, acesta fiind înzestrat cu puterea finală de a decide dacă justiția națională satisface criteriile declarate ale legalității, corectitudinii și rezonabilității, detașându-se de la stereotipurile negative existente în societate.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare. În condițiile în care principiul proporționalității constituie una din regulile fundamentale stabilite jurisprudențial și nu inserată expres în textul Convenției EDO, constatăm că acesta, este, analizat fie în cadrul problematicii juridice și a extinderii practice a marjei de apreciere la care statele semnatare sunt autorizate, fie în contextul studiului doctrinar general și particular dezvoltat pe marginea elementelor acoperite de protecția garantată la nivel european. Deși constituie obiectul de studiu al investigațiilor științifice, principiul proporționalității este mai puțin studiat în comparație cu cercetările referitoare la alte principii de aplicare ale prevederilor Convenției, reflecțiile doctrinare privitoare la natura juridică, acțiunile, criteriile și mecanismele de transpunere a regulii proporționalității într-o manieră de sine stătătoare fiind deosebit de modeste.

Din acest punct de vedere deosebită atenție merită eforturile conjugate ale cercetătorilor și practicienilor din domeniul Drept internațional al drepturilor omului și Dreptul Convenției EDO: Dragoș Bogdan și Mihai Selegean (juriști români); Jean-Loup Charrier (profesor, Franța) și Andrei Chiriac (avocat, teoretician, R. Moldova); Luke Clements, Nuala Mole și Alan Simmons (juriști englezi); dr. Jonas Christoffersen (directorul Institutului Drepturilor Omului al Danemarcei); Evelyn Ellis (juristă engleză); Yutaka Arai-Takahashi (doctrinar anglofon de origine japoneză) etc. În lucrările autorilor menționați nu este analizat, în mod special, principiul proporționalității în sistemul Convenției EDO, acestea redând aplicabilitatea practică a principiului menționat în exemplul spețelor citate, racordat condițiilor și circumstanțelor interne ale statelor

justițiabile, părți la Convenția EDO. Deși lucrările juridice nu consacră în termeni expresi principiul proporționalității, ci doar îl descriu în ansamblul principiilor specifice ce condiționează stabilirea unor limite certe de protecție a drepturilor și libertăților consacrate, acestea reflectă accepțiunile regulii proporționalității în contextul analizei generale a jurisprudenței Curții de la Strasbourg. O operă juridică solidă în care principiul proporționalității își găsește prezentare doctrinară este lucrarea fostului magistrat român la CEDO, profesorului universitar, dr. Corneliu Bârsan „*Convenția europeană a drepturilor omului: comentariu pe articole*” [4], ce reprezintă un veritabil tratat științific consacrat studiului jurisprudenței degajate de CEDO pe marginea drepturilor și libertăților protejate, unde sunt scoase în evidență atât hotărârile și deciziile anterioare pronunțate de către Curtea și fosta Comisie EDO, precum și cele adoptate recent în ultimul deceniu, astfel fiind vizibilă evoluția interpretării juridice acordate de organele de la Strasbourg noțiunilor autonome în sistemul Convenției. Evidentă apare necesitatea de a analiza principiul proporționalității aparte de alte principii cunoscute, în contextul analizei implementării prevederilor convenționale cu referire la drepturile și libertățile garantate.

În contextul lucrărilor de bază utilizate în prezenta investigație științifică un loc aparte îl ocupă „*Manualul judecătorului pe cauze civile*” (2013) [17], coordonată de Președintele Curții Supreme de Justiție, ex-judecătorul din partea Moldovei la CEDO, dr. M. Poalelungi, semnată de magistrații autohtoni conferențiarilor universitari, dr. hab., D. Sârcu și dr. El. Belei, operă ce reprezintă rezultatul eforturilor comune consolidate între juriștii de carieră teoreticieni și practicieni, astfel încât chestiunile juridice analizate redau exact semnificația normelor de drept internațional și intern cu racordate situațiilor de transpunere în raporturile dintre justițiabili. Continuând tematica lucrărilor autohtone de amploare, în care principiul proporționalității își găsește o certă expresie, menționăm cea de-a doua operă comună a magistraților și teoreticienilor autohtoni „*Manualul judecătorului pentru cauze penale*” [18], coordonată de Președintele Curții Supreme dr. Mihai Poalelungi, judecătorul la Curtea Constituțională, profesorul universitar, dr. hab. Igor Dolea și conferențiarul universitar, dr. Diana Sârcu, în care într-o manieră explicită și abundă în exemple din jurisprudența degajată de CEDO *inter alia* se referă la principiul proporționalității, și anume în compartimentele privind garanțiile recunoscute unui proces echitabil, aplicarea izvoarelor în afara dreptului intern și particularitățile examinării unor categorii de cauze penale.

Baza normativ-juridică a prezentei cercetări o constituie instrumentele normative naționale ale Republicii Moldova, printre care legi constituționale, organice și ordinare. Procedul de reliefare a conceptelor în teză s-a realizat urmărind scopul de a evidenția chintesența problemelor luate în dezbateră, fără însă a ne limita numai la expunerea

materiei referitoare la principiul proporționalității, ci îmbinând doctrina cu jurisprudența internațională existentă în materie și conținutul conceptelor de bază (a noțiunilor autonome în sensul Convenției EDO), stabilite prin jurisprudență, cu enunțarea lacunelor și deficiențelor cadrului normativ intern al R. Moldova.

În urma analizei complexe a instrumentelor internaționale în domeniu, a literaturii de specialitate și a jurisprudenței relevante degajată de Curtea de la Strasbourg, s-au conturat principalele *probleme de cercetare*:

- insuficiența surselor doctrinare ce ar aborda problematica aplicabilității principiului proporționalității pe marginea cauzelor CEDO contra Moldovei, în situația în care principiul enunțat își găsește o certă consacrare în studiile teoretice cu caracter general;

- necesitatea de a elucida specificul principiului proporționalității în contextul jurisprudenței degajate de forul contenciosului european în vederea determinării reperelor concrete de interpretare a noțiunilor autonome pe terenul Convenției EDO;

- inexistența studiilor teoretice și practice ce ar releva evoluția principiului proporționalității în sistemul Convenției EDO, evidențiind fundamentele aplicabilității acestuia în spețele jurisprudențiale de referință și cele noi;

- necesitatea analizei spețelor recente pe marginea cărora CEDO a pronunțat hotărâri cu privire la admisibilitate pentru a determina standardele europene relevante în domeniul protecției drepturilor și libertăților ce condiționează conflict între interese concurente implicate în vederea implementării corespunzătoare a acestora și asigurării respectului efectiv al drepturilor recunoscute ființei umane.

Scopul investigației rezidă în cercetarea multidimensională a aplicabilității principiului proporționalității de către CEDO în vederea stabilirii soluțiilor finale pe marginea cauzelor examinate pentru asigurarea echilibrului just între multitudinea intereselor concurente implicate, a supremației valorii umane și a ordinii de drept existente în spațiul pan-european. În acest sens, principiul proporționalității este supus unei analize teoretico-practice a accepțiunilor acestuia prin prisma considerațiilor juridice dezvoltate de către doctrinarii științelor juridice și mai ales din perspectiva raționamentelor inserate în actele jurisdicționale finale adoptate de către organele de la Strasbourg în privința drepturilor consacrate convențional, restricționarea cărora necesită în mod obligatoriu satisfacerea exigenței de proporționalitate.

Având în vedere practica juridică internă regretabilă și defectuoasă, soldată cu multiple pierderi de către guvernul moldav ale cauzelor la CEDO, studiul analitic al principiului proporționalității în sistemul Convenției EDO va facilita percepția detaliată și coerentă a raționamentelor formulate de către judecătorii internaționali în procesul aplicării Convenției; va propune astfel juristului autohton interesat principalele practici adoptate de Curte în stabilirea gradului de protecție a drepturilor garantate, îndeosebi a

celor calificate ce ridică chestiuni controversate, urmărindu-se respectarea drepturilor și implicit fundamentând științific principiul proporționalității în sistemul Convenției EDO în baza investigațiilor studiilor de caz.

Obiectivele cercetării propuse spre realizare sunt:

1. definirea accepțiunilor și a elementelor principiului proporționalității;
2. stabilirea caracterelor și a esenței juridice a marjei de apreciere recunoscute statelor în virtutea Convenției EDO în dependență de specificul drepturilor încălcarea cărora se reclamă;
3. determinarea restricțiilor expres autorizate în exercițiul drepturilor și libertăților garantate;
4. configurarea reperelor generice de aplicabilitate ale principiului proporționalității în dependență de categoriile de spețe diferențiate după criteriul dreptului pretins încălcat;
5. stabilirea limitelor protecției drepturilor și libertăților calificate în urma evaluării coraportului între interesul general și particular;
6. exemplificarea caracterelor triplului test de proporționalitate în baza studiilor de caz;
7. prezentarea specificului național în aplicarea principiului proporționalității pe marginea spețelor contra R. Moldovei;
8. evidențierea carențelor în ordinea internă de drept a R. Moldova care au servit ca teme pentru condamnarea statului la CEDO.

Metodologia cercetării științifice a permis selectarea pertinentă a materialului doctrinar teoretic și normativ privind principiul proporționalității în sistemul Convenției Europene, investigarea de cazuri pentru a releva aplicabilitatea principiului vizat în dependență de situația concretă în care se reclamă încălcarea anumitor drepturi consacrate convențional. În elaborarea lucrării au fost valorificate metodele analitice:

- *metoda istorică* – aplicată la definirea principiului proporționalității, investigarea spețelor anterioare și actuale ale Curții de la Strasbourg pentru a elucida evoluția conceptelor fundamentale degajate jurisprudențial;

- *metoda logică* (analiză deductivă, inductivă, generalizare, specificare) – utilizată constant, în special, la efectuarea sintezei opiniilor diferitor doctrinari privind principiul proporționalității și generalizării instrumentelor normative ce consacră acest principiu, analiza jurisprudenței pertinente în care s-au reclamat încălcări ale drepturilor și libertăților calificate, precum și cercetarea cauzelor contra Moldovei în care principiul proporționalității și-a găsit aplicare;

- *metoda comparativă* – aplicată de o manieră constantă pe parcursul prezentului demers științific în contextul evidențierii evoluției raționamentelor magistrale asupra anumitor chestiuni, cu scoaterea în evidență a similitudinilor și diferențelor catalogate

între opiniile anterioare și prezente ale judecătorilor europeni, precum și în mod separat utilizată în cadrul definirii principiului proporționalității;

- *metoda sistemică* – indispensabilă în procesul cercetării normelor juridice naționale și internaționale de ordin instituțional și material, de asemenea aplicată și în cadrul studiului jurisprudenței relevante ale Curții Europene sistematizată în funcțiune de dreptul material/procedural protejat;

- *metoda cantitativă* – folosită la studierea și sistematizarea bazei normative și doctrinare, naționale și internaționale privind principiul proporționalității, finalizată cu concluzii și recomandări în vederea ameliorării și perfecționării cadrului intern relevant.

Direcțiile de cercetare în demersul științific sunt orientate spre determinarea particularităților aplicabilității principiului proporționalității în spețele contra Moldovei; evaluarea justului echilibru între interesele conflictuale în cauzele recente soluționate de CEDO; evidențierea unor repere de concept și conținut în materia evoluției aplicabilității principiului proporționalității în spețele de referință și cele recente.

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării sunt întemeiate de: prezentarea în premieră în istoria cercetărilor autohtone a dreptului internațional al drepturilor omului și dreptului contenciosului drepturilor omului a problematicii aplicabilității principiului proporționalității în sistemul Convenției EDO, fiind determinate reperele teoretice ale acestuia, esența și natura juridică, caracterele și particularitățile aplicării principiului enunțat și demonstrată practic funcționalitatea mecanismelor speciale utilizate de magistrații europeni în stabilirea limitelor largi sau dimpotrivă înguste ale protecției drepturilor și libertăților garantate; argumentarea opțiunilor aplicării principiului proporționalității, acordând prioritate spețelor contra Moldovei soluționate de Convenția EDO. **Impactul cercetării** asupra dezvoltării științei Drept internațional:

- 1) Pentru prima dată în doctrina autohtonă și regională a fost analizată natura juridică, criteriile și ipostazele aplicării principiului proporționalității în sistemul Convenției EDO, constatările efectuate fiind racordate cauzelor concrete diferite Curții de la Strasbourg.
- 2) Cu evident caracter de întâietate în doctrina națională au fost revelate particularitățile aplicabilității exigenței proporționalității în spețele în care RM este respondentă, fiind scoase în evidență raționamentele magistrale care au condus judecătorii europeni să adopte soluția cu privire la încălcare sau neîncălcare a dreptului convențional protejat.
- 3) Principiul proporționalității în sistemul Convenției EDO a fost analizat atât prin prisma cauzelor anterioare soluționate de CEDO, cât și, în mod special, prin prisma cauzelor recente, fiind astfel determinate accepțiunile contemporane ale protecției garantate unor drepturi și libertăți în plin deceniu al doilea al mileniului III.

Problema științifică importantă soluționată în domeniu constă în analiza complexă și prezentarea multidimensională, în premieră, a naturii juridice, a criteriilor, a

ipostazelor și a particularităților aplicării principiului proporționalității în sistemul CEDO, racordate cauzelor concrete, înaintate spre soluționare Curții de la Strasbourg și a regulilor stabilite în exercitarea competenței sale contencioase, evidențiind mecanismele utilizate de magistrații europeni, în stabilirea limitelor protecției drepturilor și libertăților convențional garantate.

Semnificația teoretică a cercetării este asigurată de: caracterul profund științific al examinării particularităților aplicării principiului proporționalității în contextul jurisprudenței recente degajate de forul de la Strasbourg; contribuția considerabilă la dezvoltarea fundamentelor teoretice autohtone privind natura și esența juridică a principiului proporționalității racordat realităților juridice cotidiene ale statelor-membre ale Consiliului Europei; exemplificarea clară și abundă a raționamentelor magistrale pe terenul transpunerii în viața a exigenței proporționalității; evidențierea criteriilor și a parametrilor specifici ce condiționează acordarea unui anumit grad de protecție a drepturilor reclamate, luând în considerație interesele general și special implicate la caz.

Valoarea aplicativă a lucrării rezultă din faptul, că studiul este destinat savanților, magistraților naționali, angajaților sistemului de justiție din R. Moldova, public recipient, inițiat în materia dreptului internațional public, a dreptului internațional al drepturilor omului, a dreptului Convenției EDO și a dreptului contenciosului internațional al drepturilor omului, interesat în propagarea standardelor justiției europene și promovarea valorilor demnității umane, dar și pentru cei ce intenționează să-și apere drepturile la CEDO, deoarece, spre regret, practica demonstrează că în foarte rare cazuri instanțele naționale purced la analiza testului de proporționalitate, mulțumindu-se cu examinarea legalității ingerinței autorităților naționale în drepturile convențional protejate.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere:

1. Principiul proporționalității în sistemul Convenției EDO în ultima perioadă ia noi contururi, semnificația căruia este în continuă dezvoltare grație realităților contemporane în sfera protecției drepturilor omului și a libertăților fundamentale, fiind catalogate multiple cauze în care se reclamă identificare echilibrului just între drepturile concurente convențional garantate.
2. În plan empiric, drepturile și libertățile calificate (dreptul la respectarea vieții private și de familie, libertatea gândire, conștiință și religie, libertatea de exprimare, libertatea de întrunire și de asociere) cer aplicabilitatea principiului proporționalității pentru a stabili limitele de protecție corespunzătoare pentru fiecare caz concret, judecătorul european fiind în situația să se pronunțe asupra faptului dacă ingerința autorităților naționale nu a depășit raportul rezonabil de proporționalitate între mijloacele implicate și scopul final urmărit.

3. Spețele CEDO în care se invocă aplicabilitatea principiului proporționalității de cele mai dese ori pot fi încadrate în anumite tipare stabilite prin jurisprudența degajată anterior, acest fapt însă nu semnifică că forul contenciosului european nu este și nu poate fi oricând sesizat cu o plângere în care alegațiile reclamantului necesită o calificare specială diferită de cele anterioare, în acest context, chiar cauzele contra R. Moldova exemplifică revirimentele jurisprudențiale la care a purces Curtea pentru a le soluționa.

4. Deși principiul proporționalității în spețele în care R. Moldova este respondentă prezintă anumite particularități condiționate de specificul național, acesta se încadrează pe deplin în jurisprudența notorie dezvoltată de Curtea Europeană în materia drepturilor și libertăților calificate.

În plan teoretic, prezenta investigație științifică dezvoltă considerabil baza doctrinară autohtonă privind natura și esența juridică a principiului proporționalității racordat realităților juridice cotidiene ale statelor-membre ale Consiliului Europei, actualizând informația prezentată în literatură de specialitate regională. În plan practic, teza elaborată contribuie incontestabil la conturarea reperelor generale și specifice de aplicare a principiului proporționalității în eventualele cauze cu soluționarea cărora forul european, precum și instanțele naționale de justiție, ar putea fi sesizate.

Aprobarea rezultatelor cercetării s-a produs prin prezentarea concluziilor științifice la problema vizată în cadrul ședinței catedrei Drept Internațional și Drept al Relațiilor Economice Externe al Facultății de Drept a Universității de Stat din Moldova și în cadrul Seminarului Științific de Profil 12.00.10 – Drept Internațional Public la Institutul de Istorie, Stat și Drept al AȘM.

Implementarea rezultatelor cercetării s-a realizat prin publicarea articolelor științifice în revistele de specialitate (*Revista Moldovenească de drept internațional și relații internaționale*, *Studia Universitatis Moldaviae*, *Seria „Științe sociale”*, *Revista Universul juridic*, *EBSCO*, *indexat în baza de date BDI*, *Universitatea Hyperion*, *București*) și prin comunicări la conferințe științifice de profil naționale și internaționale. Informațiile incluse în demersul științific pot fi utilizate pentru eficientizarea procesului de legiferare, în instruirea juridico-profesională și în dezvoltarea cercetărilor în materie de drept internațional în scopul asigurării justiției interne etc.

Publicațiile la tema tezei:

1. *Restricțiile expres autorizate în exercițiul drepturilor și libertăților consacrate de Convenția europeană a drepturilor omului*. În: *Revista moldovenească de drept internațional și relații internaționale*, 2013, Chișinău, nr.3 (29), pp. 89-99.
2. *Evaluarea testului de proporționalitate privind drepturile și libertățile calificate în spețele Curții Europene a Drepturilor Omului contra R. Moldova*. În: *Revista*

moldovenească de drept internațional și relații internaționale, 2014, Chișinău, nr.1 (31), pp. 116-133.

3. *Definirea principiului proporționalității în lumina jurisprudenței naționale și internaționale.* În: Studia Universitatis Moldaviae, Seria „Științe sociale”, 2013, Chișinău, nr. 3 (63), pp. 75-80.

4. *Principiul proporționalității prin prisma unor drepturi și libertăți garantate de Convenția EDO.* În: Revista universitară Univers Strategic, EBSCO, Nr. 1 (21) ianuarie-martie, 2015, Universitatea Hyperion, București, p. 120-132.

5. *Marja de apreciere a statelor în procesul aplicării principiului proporționalității de către CEDO.* În: Materialele conferinței științifice internaționale a doctoranzilor și tinerilor cercetători. Vol. III, Ediția a VI-a, 12 aprilie 2012, Chișinău, pp. 195-207.

6. *Principiul proporționalității și protecția proprietății în spețele CEDO contra Moldovei.* În: Materialele conferinței științifice internaționale a doctoranzilor și tinerilor cercetători. Vol. I, Ediția a VII-a, 30 mai 2013, Chișinău, pp. 233-242.

7. *Principiul proporționalității și protecția drepturilor de natură procedurală în jurisprudența CEDO contra Moldovei.* În: Materialele conferinței științifice internaționale cu prilejul jubileului de 70 ani ai prof. N. Osmochescu, 14 noiembrie 2014, Chișinău (în curs de apariție).

Volumul și structura tezei include 147 pagini concretizate în: introducere, patru capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 228 de titluri.

Cuvinte cheie: proporționalitate, ingerință, drepturile omului, libertățile fundamentale, drepturi calificate, triplul test al ingerinței, CEDO, Convenția EDO, speță.

Lista abrevierilor utilizate: în limba română: Convenția EDO - Convenția europeană a drepturilor omului, în limba rusă: ЕСПЧ - Европейский Суд по Правам Человека, ЕКПЧ - Европейская Конвенция по Правам Человека, ECHR - European Convention on Human Rights.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere** este argumentată actualitatea și importanța cercetării, sunt formulate problema cercetării și direcțiile de soluționare a acesteia, scopul și obiectivele, sunt relevate reperele teoretice, descrise valoarea științifică și praxiologică a cercetării, ce susțin epistemologic și metodologic noutatea științifică a investigației privind principiul proporționalității în sistemul Convenției Europene a Drepturilor Omului.

Capitolul I, „Reflecții normative și doctrinare privind principiul proporționalității în sistemul Convenției Europene a Drepturilor Omului” prezintă analiza detaliată a principiului proporționalității în contextul cercetărilor științifice, fiind relevate opiniile teoreticienilor și practicienilor specializați în dreptul internațional al drepturilor omului și dreptul Convenției Europene. În mod distinct, sunt scoase în evidență operele juriștilor

români, englezi, francezi, danezi, japonezi și din R. Moldova. Astfel, menționăm lucrările „*Drepturi și libertăți fundamentale în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului*”, autori Dragoș Bogdan, Mihai Selegean, Claudia Roșianu ș.a. [5]; „*Convenția europeană a drepturilor omului: comentariu pe articole*”, autor Corneliu Bîrsan [4]; „*Codul Convenției Europene a Drepturilor Omului*”, autori Jean-Loup Charrier (Franța) și Andrei Chiriac (R.M.) [6]; „*Drepturile europene ale omului: înaintarea unei cauze pe baza Convenției*”, colectivul de autori Luke Clements, Nuala Mole și Alan Simmons [9]; monografiile lui Jonas Christoffersen [7], Yutaka Arai-Takahashi [1] și a colectivului de juriști anglofoni, coord. șt. Evelyn Ellis (Francis S. Jacobs, Jeremy McBride, Walter Van Gerven, Takis Tridimas, Paul Craig, Lord Hoffman, David Fieldman, Nicholas Green, Evelyn Ellis) [11]. Cu referire la operele doctrinarilor autohtoni și a juriștilor de carieră, menționăm ca și exemplu lucrarea dr. hab. în drept, conf. univ., D. Sârcu „*Dreptul internațional al drepturilor omului (note de curs)*” [20], „*Ghidul privind libertatea de exprimare*” destinat judecătorilor și jurnaliștilor din R.M. al dr. în drept englez Gavin Millar Q.C. [15]; „*Manualul judecătorului pe cauze civile*”, lucrarea coordonată de Președintele Curții Supreme de Justiție, ex-judecătorul din partea Moldovei la CEDO, dr. Mihai Poalelungi, conferențiarul universitar dr. hab. D. Sârcu și dr. El. Belei [17]; „*Manualul judecătorului pentru cauze penale*”, coautori M. Poalelungi, D. Sârcu și judecătorul Curții Constituționale a Republicii Moldova, prof. univ., dr. hab. I. Dolea [18].

Al doilea subcapitol enunță prevederile normative interne ale Republicii Moldova care reglementează într-un mod sau altul aspectele aferente principiului proporționalității, cu citarea conținutului normelor juridice relevante. Astfel, în mod special sunt nominalizate următoarele instrumente normative: Constituția R. Moldova; Codul Civil; Codul Penal; Codul Contravențional; Codul de Procedură Penală; Codul audiovizualului; Legea privind libertatea de gândire, de conștiință și de religie nr. 125-XVI din 11 mai 2007; Legea cu privire la asociațiile obștești nr. 837 din 17 mai 1996; Legea privind partidele politice nr. 294-XVI din 21 decembrie 2007; Legea privind accesul la informație nr. 982 din 11 mai 2000; Legea cu privire la libertatea de exprimare nr. 64 din 23 aprilie 2010; Legea cu privire la secretul de stat nr.245-XVI din 27 noiembrie 2008; Legea privind contracararea activității extremiste nr. 54-XV din 21 februarie 2003; Legea exproprierii pentru cauză de utilitate publică nr.488-XIV din 08 iulie 1999; Legea cu privire la drepturile și responsabilitățile pacientului nr.263 din 27 octombrie 2005; Legea cu privire la publicitate nr.1227-XIII din 27 iunie 1997; Legea privind protecția datelor cu caracter personal nr. 133 din 08 iulie 2011. În acest context deducem că principiul proporționalității își găsește consacrare în dreptul pozitiv al R. Moldova, chiar dacă nu întotdeauna este menționat în textul normelor pertinente, aplicabilitatea acestuia rezultă din reglementarea condiționată a restricționării drepturilor și libertăților garantate.

Capitolul II, „Fundamentele teoretico-juridice ale principiului proporționalității” în cele trei subcapitole prezintă definirea principiului proporționalității, stabilirea conceptului și limitelor marjei de apreciere recunoscută statelor în procesul aplicării acestui principiu și conturarea restricțiilor expres autorizate în exercițiul drepturilor și libertăților consacrate de Convenția EDO. În primul subcapitol, se enunță ideea, că principiul proporționalității în accepțiunea clasică presupune că oricare decizie sau măsură adoptată de organele abilitate, urmează să se bazeze pe o justă și echitabilă evaluare a faptelor și echilibrare adecvată a intereselor implicate, precum și pe o selectare coerentă a mijloacelor și a mecanismelor ce urmează a fi utilizate în vederea atingerii unui scop predefinit, ulterior demonstrându-se veridicitatea acesteia prin citatele prevederilor instrumentelor internaționale și a actelor normativ-juridice ale anumitor state, precum și prin referințe concrete la spețe soluționate. Se subliniază că exigența proporționalității se configurează drept una universal afirmată în practica internațională a dreptului internațional public și a ramurilor acestuia. Acest principiu își găsește consacrare în cadrul jurisprudenței diverselor jurisdicții internaționale și naționale, constituind un concept inerent practicii judecătorești dezvoltate de magistrații interni și internaționali. În fapt, toate clauzele generale de restricționare a drepturilor și libertăților recunoscute sunt interpretate de tribunale ținând cont în mod obligatoriu de exigența de proporționalitate [3, p. 143].

Doctrina proporționalității se poziționează chiar în miezul cercetării dezvoltate de Curtea de la Strasbourg în vederea stabilirii rezonabilității restricțiilor aplicate cu privire la așa-numite drepturi și libertăți garantate *calificate* sau *condiționate*. Deși forul european recunoaște o anumită marjă de apreciere statelor contractante, rolul de bază al Curții este de a verifica și asigura că drepturile recunoscute indivizilor nu sunt limitate arbitrar. Principiul proporționalității în sistemul Convenției presupune existența corelației juste între obiectivul particular ce urmează a fi atins și metodele utilizate pentru atingerea acestuia [8, p. 278].

În cel de-al doilea subcapitol, prezentând marja de apreciere recunoscută statelor în virtutea Convenției EDO în procesul aplicării principiului proporționalității, este descrisă ideea că marja națională de apreciere garantează o zonă legitimă de acțiune în cadrul căreia statele sunt libere de a adopta decizii. Teoretic este posibilă situația că organele naționale ale diferitor state europene vor pronunța hotărâri diferite în situații similare dacă nu aparent identice, hotărâri care, în fapt, vor fi conforme normelor recunoscute de dreptul internațional și care se vor încadra în limitele autorizate ale câmpului decizional statal intern. Or, statele nu dispun de o marjă de apreciere nelimitată sau absolută ca și concept și conținut, puterea discreționară a statelor trebuie întemeiată pe criterii obiective

și clare, adecvate fiecărei spețe *in concreto*. Statele sunt ținute să acționeze cu diligență, bună credință și responsabilitate în cadrul adoptării soluțiilor optime la pronunțarea deciziilor sale la nivel intern; instanței de jurisdicție internațională revenindu-i rolul să verifice proporționalitatea acțiunilor/inacțiunilor autorităților statale și conformitatea acestora înaltelor standarde europene în spiritul actului convențional european.

Controlul exercitat de Înalta Curte prezintă o activitate tactică și de înțelepciune jurisdicțională subsidiară, altfel sistemul de protecție garantat în baza Convenției ar fi inefficient și chiar lipsit de sens în afara promovării unei latitudini decizionale sigure, recunoscute statelor contractante la oricare etapă de asigurare a justiției. Rolul instanței de jurisdicție internațională este de a *supraveghea* și *garanta* respectarea drepturilor și libertăților fundamentale, inerente ființei umane, și nicidecum de a înlocui prin puterea sa discreționară instanțele naționale în procesul complex de adoptare a deciziilor și stabilire de soluții pe marginea unei sau altei spețe ce implică actori concreți. În acest sens, Înalta Curte nu substituie instanțele interne ale statelor – părți la Convenția Europeană în pronunțarea de decizii, ci exercită un control de conformitate, indicând după caz, măsurile ce urmează a fi întreprinse pentru a remedia și redresa încălcările constatate.

În subcapitolul trei sunt cercetate restricțiile autorizate în exercițiul drepturilor și libertăților consacrate de Convenția Europeană, este elucidată ideea că anumite drepturi garantate nu sunt *a priori* absolute, astfel încât nu orice ingerință a statului în exercițiul acestor drepturi constituie o încălcare, doar acelea ce nu respectă, cumulativ, condițiile necesare stipulate. Or, analiza articolelor pertinente în acest sens permite elucidarea condițiilor ce justifică compatibilitatea ingerinței autorităților etatice spiritului Convenției, precum: *ingerința să fie prevăzută de lege, să urmărească un scop legitim și să fie necesară într-o societate democratică*. La acestea se mai adaugă și cerința constatată jurisprudențial de proporționalitate între ingerință și scopul urmărit.

Restricțiile autorizate sunt prevăzute în cuprinsul clauzelor convenționale derogatorii, ingerința autorităților publice în exercițiul normal al drepturilor individuale consacrate fiind astfel legitimă. Or, ingerința autorităților publice este limitată de circumstanțe excepționale și/sau stare de necesitate, fiind compatibilă sensului convențional doar în măsură în care este justificată de exigențele unei situații concrete. Lista motivelor ce justifică măsurile derogatorii vizează mai multe cauze: *securitatea națională, siguranța publică, prevenirea dezordinii sau a criminalității, protecția sănătății sau a moralei, protecția drepturilor și a libertăților altora, protecția reputației altor persoane, garantarea imparțialității puterii judecătorești, bunăstarea economică a țării, împiedicarea divulgării informațiilor confidențiale*.

Restricțiile au caracter permanent, fiind aplicate de autoritățile publice naționale în împrejurări diverse, prezintă măsuri necesare într-o societate democratică. Astfel, Curtea

de la Strasbourg în jurisprudența sa a subliniat diferite scopuri din cele consacrate expres de Convenție: protecția moralei publice în speța de referință *Handyside c. Regatului Unit* [23], securitatea națională în speța *Klass și alții c. Germaniei* [24], protecția drepturilor altora în speța *Lingens c. Austriei* [27], bunăstarea economică a țării în speța *Abdulaziz, Cabales și Balkandali c. Regatului Unit* [21], protecția autorității și imparțialității puterii judecătorești în speța *Amihalachioaie c. Moldovei* [22], securitatea națională și integritatea teritorială în speța *Kommersant Moldovy c. Moldovei* [25], protecția reputației altor persoane în speța recentă *Lewandowska-Malec c. Poloniei* [26] etc.

Categoriei generice de restricții i se adaugă formalitățile, condițiile și sancțiunile, care, fiind necesare într-o societate democratică, pot fi aplicate drepturilor și libertăților condiționate garantate de Convenție. Standardele europene, precum jurisprudența Curții conferă libertăților protecție mai mare decât legislația și jurisprudența națională, judecătorii de bună-credință fiind determinați să aplice standardele relevante europene [14, p. 41].

Capitolul III, „Aplicarea principiului proporționalității pentru justificarea ingerințelor drepturilor calificate”, reprezintă de fapt, nucleul cercetării, în cele patru subcompartimente tematice fiind descrisă analiza complexă și multidimensională a jurisprudenței Curții Europene în contextul aplicării principiului proporționalității în spețele în care se reclamă încălcările dreptului la respectarea vieții private și de familie (art. 8 din Convenția EDO); a dreptului la libertatea de exprimare (art. 10); a dreptului la asociere și întruniri pașnice (art. 11 al aceleiași Convenții); a dreptului la un proces echitabil (art. 6); a libertății de gândire, de conștiință și de religie (art. 9) și a protecției proprietății (art.1 Protocol 1 la Convenția EDO).

Astfel, pe terenul respectării clauzelor art. 8 din Convenție, autorul s-a axat pe cercetarea jurisprudenței forului contenciosului european referitoare la anumite elemente specifice de protecție, precum: viața privată în materia protecției datelor cu caracter personal; protecția dreptului la nume; dreptul la propria imagine; dreptul individului la identitatea etnică; dreptul la viața de familie (adopția); problematica plasării copilului în familia adoptivă prin separarea de la părinții naturali; protecția drepturilor copilului la integritatea fizică, morală și sexuală; viața de familie a cuplurilor de același sex; protecția domiciliului; protecției corespondenței și interceptarea convorbirilor; dreptul avocatului la protecția secretului profesional; dreptul persoanei la un mediu ambiant sănătos.

În acest context, s-a conchis că sfera protecției garantate pe terenul art. 8 este deosebit de complexă date fiind interesele implicate în conflict și multitudinea drepturilor speciale ocrotite, magistrații europeni întotdeauna fiind pe poziții să evalueze circumstanțele de fapt ale speței în cele mai minuțioase detalii, să plaseze protagoniștii cauzei într-un context larg și să verifice dacă pretensele încălcări nu aduc atingere a însăși substanței dreptului protejat de CEDO.

Principiul proporționalității asigură respectarea în fapt a drepturilor și libertăților convențional garantate, astfel încât nu doar să fie atins în cel mai rațional mod echilibrul între interesele concurente, dar și să fie realizat scopul protecției prin operarea clauzei derogatorii prevăzute de art. 8, § 2. Referitor la garanțiile instituite de art. 10 din Convenție, au fost cercetate elementele specifice de protecție: dreptul la libertatea de opinie, libertatea jurnaliștilor de a comunica informații și idei, protecția surselor jurnalistice, dreptul de a informa și cel de a fi informat, dreptul de a primi informații, dreptul la libertatea de expresie, critica acceptabilă din partea jurnalistului, dreptul individului de a se îmbrăca într-un mod specific în sensul exteriorizării unor idei personale, dreptul societății de radiodifuzare la libertatea de exprimare.

În general, pe terenul art. 10 din Convenție, CEDO a degajat un set de principii aplicabile analizei proporționalității ingerinței autorităților în dreptul garantat al reclamantului, și anume: rolul proeminent al presei într-o societate democratică, protecția surselor jurnalistice, dezbaterea deschisă a considerentelor de interes public, necesitatea diferențierii faptelor de judecățile de valoare, limitele largi ale criticii acceptabile persoanelor din arena politică și publică, protecția informațiilor neofensive și celor care deranjează opinia publică [17, p. 974].

În privința protecției instituite de art. 11 al Convenției, au fost analizate separat spețele ce ridică chestiuni pe marginea următoarelor probleme juridice: libertatea de întrunire pașnică, dreptul manifestațiilor și cel al contramanifestațiilor la libertatea de întrunire pașnică, dreptul la libertatea de asociere (inclusiv în aspect negativ), libertatea de asociere a partidelor politice, libertatea sindicală, dreptul la grevă. Astfel, limitele protecției libertății de întrunire și de asociere garantate de art. 11 în sistemul Convenției Europene sunt de natură particulară și, de regulă, sunt destul de largi, îndeosebi cu referire la partide și alte organizații social-politice, restricționarea libertăților cărora necesită argumente serioase și fundamentate. Or, nivelul adecvat de protecție urmează a fi stabilit de Înalțul For European, în mod distinct, în dependență de fiecare speță faptică cu soluționarea căreia instanța contenciosului drepturilor omului este sesizată [17, p. 1007], ingerințele din partea autorităților naționale urmând a fi privite *inter alia* prin prisma proporționalității mijloacelor antrenate cu scopul legitim urmărit.

Pe terenul art. 6 din Convenție, au fost cercetate separat cauzele în care se reclamă încălcarea dreptului la un proces echitabil, dreptul de a-și recăpăta capacitatea deplină de exercițiu după însănătoșire; dreptul individului de a-i fi examinate pretențiile, dreptul acuzatului de a-și alege avocatul, dreptul acuzatului de a fi asistat de un interpret.

În contextul art. 9, autorul a reliefat următoarele situații juridice specifice: libertatea de a-și manifesta religia, dreptul de a obține amânarea ședinței de judecată pe motiv religios, dreptul individului de a refuza satisfacerea serviciului militar obligatoriu din motive de

conștiință. Sub aspectul art. 1, Protocol 1 la Convenția EDO, au fost prezentate anumite studii de caz referitoare la materia succesiunii, casarea neregulamentară a unei hotărâri judecătorești definitive și aplicarea sechestrului asupra bunurilor. Se subliniază că justificarea ingerințelor în drepturile și libertățile garantate de Convenția EDO cel mai frecvent se implică analiza atentă a modalității de aplicare a regulii proporționalității la nivel intern, autoritățile naționale demonstrând în fața organelor de supraveghere de la Strasbourg faptul, că restricționarea unui drept sau a unei libertăți concrete a fost absolut necesară la cazul speței și a asigurat un echilibru just între mijloacele utilizate și scopul propus, fără atingerea substanței dreptului restricționat.

Capitolul IV, „Aplicarea principiului proporționalității în spețele contra Moldovei”, prezintă chintesența demersului științific reflectă raționamentele magistraților europeni de aplicare a principiului proporționalității în cauzele inițiate contra R. Moldova pe terenul drepturilor și libertăților calificate (art. art. 8, 9, 10 și 11 din Convenția Europeană); a protecției proprietății (art. 1 Protocol 1 la Convenție); drepturile de natură procedurală (art. 5, 6).

Astfel, cu referire la drepturile și libertățile calificate sunt cercetate atent și multiaspectual următoarele situații juridice specifice: cenzurarea corespondenței și îngrădirea dreptului la întrevederi a deținuților, percheziționarea nelegitimă, dreptul persoanelor care suferă de maladii cronice la un tratament gratuit asigurat, dreptul la integritatea fizică și psihică a unei persoane, dreptul părintelui de a se reuni cu copilul său, dreptul individului de a-și alege identitatea etnică (art. 8); oficializarea unui cult religios, dreptul individului de a-și manifesta religia (art. 9); defăimarea, problematica discursului care amenință ordinea publică și securitatea națională, regimul de cenzură al mijloacelor media, critica magistraților de către juriști de carieră, denunțarea informațiilor de serviciu/avertizarea de securitate (whistle-blowing) (art. 10); suspendarea activității unui partid politic, împiedicarea protestelor pașnice colective, protestele pașnice individuale (art. 11).

Pe marginea analizei jurisprudenței CEDO în spețele contra Moldovei privind drepturile și libertățile calificate, s-a stabilit că în pofida încadrării depline a acestora în jurisprudența generală dezvoltată de magistrații europeni pe art.art. 8 9, 10 și 11, cauzele contra statului nostru denotă unele nuanțe distincte și ridică în fața Curții chestiuni specifice, esența cărora demonstrează tipologia problemelor cu care se ciocnește Moldova în asigurarea eficienței a respectului drepturilor omului în spațiul național. Sub aspectul aplicării principiului proporționalității în spețele ce vizează protecția proprietății (art. 1 Protocol 1 la Convenție), au fost analizate următoarele situații de fapt și de drept: neexecutarea sau executarea tardivă a hotărârilor judecătorești, casarea neregulamentară a hotărârilor judecătorești, împiedicarea

ilegală a reclamantului de a se folosi de licențele sale/anularea licențelor reclamantului, neacordarea pretenției legitime, lipsirea sau privarea de proprietate.

În această privință, s-a menționat că Înalțul For de la Strasbourg a dezvoltat în activitatea sa o jurisprudență specifică, însă hotărârile pronunțate pe marginea spețelor contra R. Moldova se încadrează în ansamblul actelor juridictionale adoptate de contenciosul european în procesul jurisdicției internaționale, beneficiind de anumite particularități de conținut, acestea totuși nu sunt susceptibile a fi privite doar în contextul general al soluțiilor date de Curte privind protecția garantată de art.1, Protocol 1.

Principiul proporționalității are rol deosebit de important, fiind invocat în procedurile judiciare în care se pune problema prevalenței unui drept legal față de un alt drept legal, sau în care disputa privește protecția unui drept privat în contrapunere cu protecția interesului public. În asemenea situații, principiul proporționalității este acea regulă conflictuală ce determină înclinarea balanței în favoarea uneia dintre părți, fiindu-i premergătoare o veritabilă procedura analitică ce nu afectează substanțial aplicarea normelor de drept.

Proporționalitatea implică existența unui just echilibru între interesele aflate în conflict: interesul public și cel privat. Linia de echilibru presupune preocuparea ca nici unul dintre interesele implicate în speță să nu beneficieze de o protecție absolută, necesar fiind respectarea anumitor limite de protecție. Conținutul capitolului descrie aplicarea principiului proporționalității în privința apărării drepturilor de natură procedurală, garantate de art. 5 (dreptul la libertate și la siguranță) și art. 6 (dreptul la un proces echitabil). În mod special, au fost analizate raționamentele magistraților europeni în spețele contra Moldovei fiind abordate chestiunile: ilegalitatea arestării preventive și a prelungirii acesteia, dreptul la apărare al reclamantilor (art. 5); rezonabilitatea duratei procedurilor judiciare, neexecutarea hotărârilor judecătorești, dreptul individului la un tribunal (art. 6 din Convenția EDO).

Jurisprudența CEDO în spețele contra Moldovei vizează chestiuni juridice simple, fiind rare cazurile când aplicabilitatea principiului proporționalității este susceptibilă de a fi evaluată în lumina unor circumstanțe excepționale ale speței înaintate spre soluționare. Deși principiul proporționalității în lumina spețelor contra Moldovei prezintă unele particularități care probează existența situațiilor ce reflectă specificul național, întotdeauna analizat foarte atent de către magistrații de la Strasbourg, acesta totuși nu poate fi privit prin prisma jurisprudenței degajate exclusiv contra statului nostru, încadrându-se pe deplin în cadrul jurisprudențial european larg, configurat în baza limitelor protecției instituite de Curte în baza Convenției Europene, fiind imposibilă și nerezonabilă separarea totală a cererilor contra statului nostru de cele îndreptate împotriva altor state-membre ale Consiliului Europei.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Demersul științific vizează cercetarea multidimensională a aplicabilității principiului proporționalității de către CEDO în stabilirea soluțiilor finale pe marginea cauzelor înaintate pentru instaurarea echilibrului just între multitudinea intereselor concurente implicate pentru asigurarea supremației valorii umane și a ordinii de drept în spațiul pan-european.

1) În accepțiune clasică, principiul proporționalității poate fi definit ca o normă obligatorie aplicabilă în scopul asigurării unui just și rezonabil echilibru între diferiți factori, de cele mai dese ori, concurenți ce interacționează ca părți componente ale unui sistem unitar și complex. Proporționalitatea ca și concept juridic fundamental propriu sistemului Convenției europene poate fi perceput la două nivele: *proporționalitatea – apreciere* și *proporționalitatea – interpretare*. În situația evaluării restricționării din partea autorităților naționale competente a exercițiului normal al drepturilor și libertăților consacrate, Curtea stabilește o soluție echitabilă pe marginea intereselor concurente implicate, în mod general și particular, descoperind astfel, funcționalitatea la nivelul *proporționalitatea – apreciere*. În cazul deciziei Curții asupra existenței și întinderii prerogativelor convenționale și asupra obligațiilor (pozitive, negative) imputabile statelor-părți la Convenție, acestea fiind reflectate în conținutul speței deferite spre soluționare Curții, suntem în prezența *proporționalității – interpretare*.

2) Multiple drepturi și libertăți consacrate de Convenție denumite *calificate* sau *condiționate*, beneficiază de o protecție *relativă* ca limite, fiind susceptibile unei restricționări legitime. Restricțiile aplicabile sunt prevăzute în cuprinsul clauzelor derogatorii ale articolelor convenționale, conferind astfel un caracter legal imixtiunilor autorităților publice în exercitarea drepturilor individuale. Reglementarea restricțiilor legitime impuse drepturilor și libertăților respective nu vizează superioritatea statului în raport cu subiectul din jurisdicția acestuia, ce presupune stabilirea unor îngrădiri juste, orientate spre protecția intereselor generale proprii tuturor indivizilor, inclusiv celor care nu-și vor putea exercita drepturile fundamentale decât într-un mod restrâns.

3) Examinarea atentă a plângerilor asupra pretinselor încălcări ale drepturilor și libertăților garantate convențional presupune efectuarea unui triplu test de proporționalitate și determinarea faptului, dacă ingerința autorităților naționale a fost prevăzută de lege, necesară într-o societate

democratică, la care se adaugă și exigența degajată de jurisprudența Curții de proporționalitate între ingerință aplicată și scopul urmărit spre realizare.

4) Conchidem pe marginea aplicării principiului proporționalității în cauzele privind drepturile și libertățile garantate de Convenția EDO, că protecția acestora este deosebit de complexă, date fiind interesele implicate în conflict și multitudinea drepturilor speciale ocrotite, magistrații europeni întotdeauna fiind orientați să evalueze circumstanțele speței în cele mai minuțioase detalii, să plaseze protagoniștii cauzei într-un context larg și să verifice dacă preținsele încălcări nu aduc atingere a însăși substanței dreptului sau libertății protejate.

5) Justificarea ingerințelor în drepturile și libertățile garantate de Convenția EDO implică analiza atentă a modalității de aplicare a regulii proporționalității la nivel intern, autoritățile naționale fiind în condiția să demonstreze organelor de supraveghere de la Strasbourg că restricționarea unui drept sau a unei libertăți concrete într-adevăr a fost absolut necesară în cazul speței și a asigurat un echilibru just între mijloacele utilizate și scopul propus spre realizare.

6) Deși principiul proporționalității, în lumina spețelor contra R. Moldovei, prezintă unele particularități care, în mod indubitabil, probează existența situațiilor specificului național, întotdeauna analizat deosebit de atent de către magistrații de la Strasbourg, acesta nu poate fi privit izolat în exclusivitate prin prisma jurisprudenței degajate contra statului nostru, încadrându-se pe deplin în cadrul jurisprudențial european larg, configurat în baza limitelor protecției instituite de Curte în baza Convenției EDO, fiind astfel imposibilă și nerezonabilă separarea totală a cererilor contra statului nostru de cele îndreptate împotriva altor state-membre ale Consiliului Europei.

(7) Având în vizor faptul că, pentru R. Moldova Convenția EDO a intrat în vigoare la 21 august 1998, iar prima hotărâre de condamnare a statului nostru a fost pronunțată la 13 decembrie 2002, pe marginea speței *Mitropolia Basarabiei și alții c. Moldovei*, timp de peste 11 ani Curtea europeană a reușit să dezvolte o jurisprudență particulară și inedită cu referire la R. Moldova. Au fost instituite standarde clare și imperative în vederea protecției drepturilor și libertăților fundamentale la nivel național; în cadrul jurisprudenței degajate aplicarea principiului proporționalității și-a găsit o reflectare specifică de nuanțare a problemelor juridice semnificative puse în fața autorităților naționale care, spre regret, frecvent demonstrează respectarea iluzorie a drepturilor omului.

(8) Cu toate că legislația R. Moldova în urma implementării standardelor europene formulate pe terenul jurisprudenței relevante degajate de Curtea de la Strasbourg prin adoptarea a noi acte normative (Legea privind libertatea de gândire, de conștiință și de religie din 11 mai 2007, Legea privind partidele politice din 21 decembrie 2007, Legea cu privire la libertatea de exprimare din 23 aprilie 2010, Legea cu privire la drepturile și responsabilitățile pacientului din 27 octombrie 2005, Legea privind protecția datelor cu caracter personal din 08 iulie 2011) s-a îmbunătățit considerabil, astfel încât a fost creat un cadru intern fiabil pentru asigurarea respectării în practică a drepturilor și libertăților garantate, statul nostru este orientat spre afirmarea valorilor democratice între care respectul drepturilor individuale și a demnității umane sunt protagoniste, existând temeuri obiective de a perfecționa în continuu legislația națională.

Problema științifică importantă soluționată în domeniu constă în analiza complexă și prezentarea multidimensională, în premieră, a naturii juridice, a criteriilor, a ipostazelor și a particularităților aplicării principiului proporționalității în sistemul Convenției EDO, racordate cauzelor concrete diferite înaintate spre soluționare Curții de la Strasbourg și a regulilor stabilite în exercitarea competenței sale contencioase, evidențiind mecanismele utilizate de magistrații europeni, în stabilirea limitelor protecției drepturilor și libertăților convențional garantate.

Impactul cercetării realizate asupra dezvoltării științei Drept internațional:

- Pentru prima dată în doctrina autohtonă *a fost elucidată* natura juridică, criteriile și ipostazele aplicării principiului proporționalității în sistemul Convenției EDO, constatările științifice fiind racordate cauzelor concrete deferite Curții de la Strasbourg spre soluționare.
- *Au fost relevate*, cu caracter de întâietate în doctrina națională, particularitățile aplicabilității exigenței proporționalității în spețele în care R. Moldova este respondentă, fiind evidențiate raționamentele magistrale care au condus judecătorii europeni să adopte o soluție cu privire la încălcarea sau neîncălcarea dreptului convențional protejat.
- Principiul proporționalității în sistemul Convenției EDO *a fost analizat* atât prin prisma cauzelor anterioare soluționate de CEDO, cât și, mai ales, prin prisma cauzelor recente, în acest mod fiind determinate accepțiunile contemporane ale protecției garantate unor drepturi și libertăți în mileniul III.

Rezumând asupra rezultatelor cercetării principiului proporționalității, în sistemul Convenției Europene a Drepturilor Omului, formulăm anumite **recomandări** în domeniul supus investigației științifice:

1) Eficientizarea studiilor teoretice ale aplicabilității principiului proporționalității pe terenul Convenției EDO în vederea stabilirii reperelor de concept și conținut aplicabile protecției contemporane a drepturilor și libertăților omului.

2) Organizarea de seminare pentru formarea profesională inițială și continuă a juriștilor de carieră în domeniul aplicabilității principiului proporționalității în scopul de a-i familiariza cu standardele actuale ale protecției drepturilor omului în spațiul pan-european și cu limitele contemporane recunoscute de către CEDO drepturilor și libertăților calificate.

3) Dezvoltarea cercetărilor teoretico-practice privind asigurarea aplicabilității principiului proporționalității în cele 47 state-membre ale Consiliului Europei pentru elucidarea specificului național al protecției drepturilor și libertăților fundamentale.

4) Perfecționarea cadrului legal intern cu prescrierea expresă a exigenței proporționalității în contextul restricționării dreptului la manifestarea credinței religioase, divulgării datelor confidențiale, secrete sau cu acces limitat, libertății de întrunire și de asociere etc., actele normative în vigoare de cele mai dese ori reglementând aspecte aferente aplicabilității principiului proporționalității, neconsacrându-l *in termenis*.

5) Reglementarea la nivel intern a obligațiunii magistraților naționali în procesul adoptării actului justiției pe marginea cauzelor în care se reclamă restricționarea unui sau altui drept individual, să aplice din oficiu regula proporționalității în vederea analizei conformității amestecului din partea terților.

BIBLIOGRAFIE

1. Arai-Takahashi Yu. The margin of appreciation doctrine and the principle of proportionality in the jurisprudence of the ECHR. Antwerpen: Intersentia, 2001. 300 p.
2. Bakircioglu O. The application of the margin of appreciation doctrine in freedom of expression and public morality cases. In: German Law Journal, 2007, Vol. 08, no. 07, p. 711-734.
3. Barak A. Proportionality: constitutional rights and their limitations. Cambridge: Cambridge University Press, 2012. 638 p.
4. Bîrșan C. Convenția europeană a drepturilor omului: comentariu pe articole. București: C.H. Beck, 2010. 1887 p.
5. Bogdan D., Selegean M., Roșianu C. ș.a. Drepturi și libertăți fundamentale în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului. București: All Beck, 2005. 672 p.
6. Charrier J.-L. Chiriac A. Codul Convenției Europene a Drepturilor Omului. Chișinău: Balacron, 2008. 724 p.
7. Christoffersen J. Fair balance: a study of proportionality, subsidiarity and primarity in the European Convention on Human Rights. The Hague: Brill, 2009. 668 p.
8. Clayton R., Tomlinson H. The Law of human rights. Oxford: Oxford University Press, 2000. 288 p.
9. Clements L. Mole N. Simmons A. Drepturile europene ale omului: înaintarea unei cauze pe baza Convenției. Chișinău: Cartier, 2005. 544 p.
10. Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale din 04 noiembrie 1950, semnată la Roma (Italia), publicată pe http://echr.coe.int/Documents/Convention_ROM.pdf (vizitat la 20.09.2014).
11. Ellis E. ș.a. The principle of proportionality in the Laws of Europe. Oxford: Hart Publishing, 1999. 187 p.
12. Greer S. The interpretation of the European Convention on Human Rights: universal principle or margin of appreciation? In: UCL Human Rights Review, 2010, V. 3, p. 1-4.
13. Hotărârea Parlamentului nr. 12-98-XIII din 24 iulie 1997 privind ratificarea Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și a unor protocoale adiționale la această convenție. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 21.08.1997, nr. 54-55.
14. Macovei M. Ghid privind punerea în aplicare a articolului 10 al Convenției Europene pentru Drepturile Omului. Chișinău: Directoratul General pentru Drepturile Omului, 2003. 72 p.
15. Millar Gavin Q.C., Scobioală-Sârcu D. Ghid privind libertatea de exprimare pentru judecătorii și jurnaliștii din R. Moldova. Chișinău: Bons Offices, 2010. 208 p.

16. Mowbray A. A study of the principle of fair balance in the jurisprudence of the European Court of Human Rights. In: Oxford Human Rights Law Review, 2010, no. 10, p. 289-317.
17. Poalelungi M. ș.a. Manualul judecătorului pentru cauze civile. Chișinău: Tipografia Centrală, 2013. 1200 p.
18. Poalelungi M. ș.a. Manualul judecătorului pentru cauze penale. Chișinău: Tipografia Centrală, 2013. 1192 p.
19. Raportul anual pentru anul 2012 al Curții Europene a Drepturilor Omului, publicat pe http://echr.coe.int/Documents/Annual_report_2012_ENG.pdf (vizitat la 20.09.2014).
20. Sârcu-Scobioală D. Dreptul internațional al drepturilor omului: note de curs. Chișinău: Tipografia Elena V.I. 148 p.
21. Speța Abdulaziz, Cabales și Balkandali c. Regatului Unit, hotărârea din 28 mai 1985, publicată pe <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57416> (Vizitat la 20.09.2014).
22. Speța Amihalachioaie c. Moldovei, hotărârea din 20 aprilie 2004, definitivă din 20 iulie 2004, publicată pe <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-61716> (Vizitat la 20.09.2014).
23. Speța Handyside c. Regatului Unit, hotărârea din 7 decembrie 1976, publicată pe <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57499> (Vizitat la 20.09.2014).
24. Speța Klass și alții c. Germaniei, hotărârea din 6 septembrie 1978, publicată pe <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57510> (Vizitat la 20.09.2014).
25. Speța Kommersant Moldovy c. Moldovei, hotărâre din 09 ianuarie 2007, definitivă din 09 aprilie 2007, publicată pe http://justice.gov.md/public/files/cedo/judgements/KOMMERSANT_MOLDOVY_ro.pdf (vizitat la 20.09.2014).
26. Speța Lewandowska-Malec c. Poloniei, hotărârea din 18 septembrie 2012, publicată pe <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-113141> (Vizitat la 19.09.2012).
27. Speța Lingens c. Austriei, hotărârea din 8 iulie 1986, publicată pe <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57523> (Vizitat la 20.09.2014).
28. Speța Mitropolia Basarabiei și alții c. Moldovei, hotărârea din 13 decembrie 2001, definitivă din 27 martie 2002, publicată pe [http://justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/MITROPOLIA%20BASARABI EI%20SI%20ALTII%20\(ro\).pdf](http://justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/MITROPOLIA%20BASARABI EI%20SI%20ALTII%20(ro).pdf) (Vizitat la 20.09.2014).
29. Tümai M. The margin of appreciation doctrine developed by the case law of the European Court of Human Rights. In: Ankara Law Review, 2008, Vol. 5, no. 2, p. 201-234.

ADNOTARE
Morărescu Adrian
„Principiul proporționalității în sistemul Convenției Europene a Drepturilor Omului”, Teză de doctor în drept
Specialitatea: 552.08 – Drept internațional și european public. Chișinău, 2015

Structura tezei: introducere, 4 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 228 surse, text de bază 147 pagini.

Cuvinte cheie: proporționalitate, ingerință, drepturile omului, libertățile fundamentale, drepturi calificate, triplul test al ingerinței, Convenția EDO, speță.

Publicații la tema tezei: 7 articole științifice.

Domeniul de studiu: Dreptul Convenției EDO axat pe analiza principiului proporționalității.

Scopul cercetării rezidă în cercetarea multidimensională a aplicabilității principiului proporționalității de către Convenția EDO în vederea stabilirii soluțiilor finale pe marginea cauzelor examinate pentru asigurarea echilibrului just între multitudinea intereselor concurente implicate, a supremației valorii umane și a ordinii de drept existente în spațiul pan-european. **Obiectivele cercetării** vizează: definirea accepțiunilor și a elementelor principiului proporționalității; stabilirea caracterelor și a esenței juridice a marjei de apreciere recunoscute statelor în virtutea CEDO în dependență de specificul drepturilor încălcarea cărora se reclamă; determinarea restricțiilor expres autorizate în exercițiul drepturilor și libertăților garantate; elucidarea reperelor generice de aplicabilitate ale principiului proporționalității în funcție de categoriile de spețe diferențiate după criteriul dreptului pretins încălcat; stabilirea limitelor protecției drepturilor și libertăților calificate în urma evaluării coraportului între interesul general și particular; studiul caracterelor triplului test de proporționalitate în baza studiilor de caz; prezentarea specificului național în aplicarea principiului proporționalității pe marginea spețelor contra R. Moldovei; evidențierea curenților în ordinea internă de drept a R. Moldova ce au servit ca temei pentru condamnarea statului la CEDO.

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării sunt întemeiate de: prezentarea în premieră în istoria cercetărilor autohtone a dreptului internațional al drepturilor omului și dreptului contenciosului drepturilor omului a problematicii aplicabilității principiului proporționalității în sistemul Convenției EDO, fiind determinate rețetele teoretice ale acestuia, esența și natura juridică, caracterele și particularitățile aplicării principiului enunțat și demonstrată practic funcționalitatea mecanismelor speciale utilizate de magistrații europeni în stabilirea limitelor largi sau dimpotrivă înguste ale protecției drepturilor și libertăților garantate; argumentarea opțiunilor aplicării principiului proporționalității, acordând prioritate spețelor contra Moldovei soluționate de Convenția EDO.

Problema științifică importantă soluționată în domeniu constă în analiza complexă și prezentarea multidimensională, în premieră, a naturii juridice, a criteriilor, a ipostazelor și a particularităților aplicării principiului proporționalității în sistemul Convenției EDO, racordate cauzelor concrete diferite înaintate spre soluționare Curții de la Strasbourg și a regulilor stabilite în exercitarea competenței sale contencioase, evidențiind mecanismele utilizate de magistrații europeni, în stabilirea limitelor protecției drepturilor și libertăților convențional garantate.

Semnificația teoretică a cercetării este asigurată de: caracterul profund științific al examinării particularităților aplicării principiului proporționalității în contextul jurisprudenței recente degajate de forul de la Strasbourg; contribuția considerabilă la dezvoltarea fundamentelor teoretice autohtone privind natura și esența juridică a principiului proporționalității racordat realităților juridice cotidiene ale statelor-membre ale Consiliului Europei; exemplificarea clară și abundă a raționamentelor magistrale pe terenul transpunerii în viața a exigenței proporționalității; evidențierea criteriilor și a parametrilor specifici ce condiționează acordarea unui anumit grad de protecție a drepturilor reclamate, luând în considerație interesele general și special implicate la caz.

Valoarea aplicativă a lucrării rezultă din faptul, că studiul este destinat savanților, magistraților naționali, angajaților sistemului de justiție din R. Moldova, public recipient, inițiat în materia dreptului internațional public, a dreptului internațional al drepturilor omului, a dreptului Convenției EDO și a dreptului contenciosului internațional al drepturilor omului, interesat în propagarea standardelor justiției europene și promovarea valorilor demnității umane, dar și pentru cei ce intenționează să-și apere drepturile la CEDO.

Implementarea rezultatelor științifice a fost realizată prin mediatizarea concluziilor teoretice și a recomandărilor practice în articole științifice publicate în reviste de specialitate și prin prezentarea acestora în cadrul conferințelor științifice de profil naționale și internaționale.

АННОТАЦИЯ Морэреску Адриан

**«Принцип пропорциональности в системе Европейской Конвенции по Правам Человека»
Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук.**

Специальность: 552.08 – Международное и Европейское публичное право. Кишинёв, 2015.

Структура диссертации: введение, 4 главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 228 источников, основной текст изложен на 147 страницах.

Ключевые слова: пропорциональность, вмешательство, права человека, основные свободы, обусловленные права, тройной тест вмешательства, Европейский Суд по Правам Человека (ЕСПЧ), Европейская Конвенция по Правам Человека (ЕКПЧ).

Публикации по теме исследования: 7 научных статей.

Область исследования: право ЕКПЧ и анализ принципа пропорциональности.

Цель исследования является многостороннее изучение специфики применения ЕСПЧ принципа пропорциональности в разрешении заявленных жалоб для установления справедливого баланса между затронутыми конкурирующими интересами в европейском пространстве. **Задачи исследования** ориентированы на: определение значений и компонентов принципа пропорциональности; установление характеристик и юридической сути дел предъявленных ЕСПЧ в зависимости от специфики нарушаемого права; изучение установленных ограничений прав в порядке осуществления гарантированных прав и свобод; выявление универсальных основ применения принципа пропорциональности в зависимости от категории дел исходя из нарушенного права; установление ограничений защиты квалифицированных прав и свобод как следствие оценивания взаимосвязи между общим и частным; изучение характеристик тройного теста вмешательства основываясь на исследовании конкретных дел; определение ограничений экспресс утвержденных в гарантированных правах и свободах; описание особенностей применения принципа пропорциональности в конкретных делах против Р. Молдовы; выявление недостатков законодательства Молдовы которые привели к приговору государства в ЕКПЧ.

Новизна и научная оригинальность исследования обоснована тем что впервые в истории исследований международного права Р. Молдовы представлена проблематика применения принципа пропорциональности в системе ЕКПЧ и выявлены теоретические основы, юридическая природа и особенности применения принципа пропорциональности, практически доказана функциональность механизмов используемых европейскими магистратами для установления ограничений защиты основных прав и свобод; рассмотрен контекст применения принципа пропорциональности, приоритетным являясь дела против Р. Молдовы.

Основная научная проблема разрешенная в данном исследовании состоит в том, что впервые в правовой науке Р. Молдовы был проведен анализ юридической природы, критериев и ипостасей применения принципа пропорциональности в системе ЕКПЧ с учетом принятых решений и постановлений, выделяя механизмы используемые европейскими магистратами для установления ограничений защиты основных прав и свобод.

Теоретическая значимость исследования обеспечена: научным и инновационным характером исследования особенностей применения принципа пропорциональности в контексте юриспруденции представленной Форумом Страсбурга; существенным развитием теоретической базы касающиеся юридической природы и сути принципа пропорциональности исходя из правовых реалий государств-членов Совета Европы; приведение множества примеров и рассуждений по поводу внедрения в жизнь требования пропорциональности; выявление критериев и специфических параметров определяющие степень защиты основных прав и свобод, принимая во внимание общие и частные интересы участвующие в конкретных делах.

Практическая ценность исследования заключается в представлении научных результатов для широкого применения инициированной юридической публички в сферах международного публичного права, международного права прав человека, права ЕКПЧ и права международного судебного разбирательства, заинтересованной во внедрении европейских стандартов правосудия и поощрении человеческого достоинства.

Внедрение научных результатов исследования производилось посредством медиатизации теоретических выводов и практических рекомендаций в научных статьях в профильных журналах, а так же посредством представленных докладов на национальных и международных конференциях.

ANNOTATION

Morărescu Adrian

„The Principle of Proportionality in the System of the European Convention on Human Rights“,

LLD thesis. Speciality: 552.08 –International and European Public Law. Chisinau, 2015.

Thesis structure: introduction, 4 chapters, general conclusions and recommendations, bibliography which includes 228 sources, basic text of 147 pages.

Key words: proportionality, interference, human rights, fundamental freedoms, qualified rights, triple test of interference, European Convention on Human Rights (ECHR), case.

Publications on the research subject: 7 scientific articles.

Study domain: Law of the European Convention on Human Rights with special reference to the analysis of the proportionality principle.

The goal of the research resides in the multidimensional study of the practicability of the proportionality principle by the European Court of Human Rights in order to find final solutions for the examined cases to ensure balance between the competing interests, the supremacy of human values and the rule of law existing in the pan-European space. **The objectives of the research** are steered towards defining the senses of the proportionality principle and its elements; delimiting the characters and the legal essence of the margin of assessment acknowledged to the states under the ECHR depending on the specific rights whose violations is claimed; determining the express restrictions authorized in the exercise of the rights and freedoms; configuring the generic benchmarks of the practicability of the proportionality principle depending on the categories of the cases differentiated according to the criterion of the alleged violated right; establishing the limits when protecting the rights and freedoms following the evaluation of the correlation between the general and particular interests; exemplifying the character of the triple proportionality test based on the case studies; presenting the national peculiarities on the application of the proportionality principle based on the cases against the R. of Moldova; establishing the defaults in the internal legal system of the Republic of Moldova which have served as grounds for condemning the state to the European Court of Human Rights.

The Scientific novelty and originality resides in the fact that it is for the first time in the national history of the scientific research that the international law of human rights and the international litigation law on the issue of the practicability of the proportionality principle in the ECHR system is presented, the theoretical backgrounds, the essence, the legal nature, and the particularities of the proportionality principle have been identified, as well as the practical functionality of the special mechanisms used by the European magistrates in setting the margins of the conventional rights and freedoms guaranteed under the ECHR have been proved; in presenting the arguments concerning the options of the practicability of the proportionality principle prioritizing the cases against the R. of Moldova solved by the European Court of Human Rights.

The significant scientific problem solved in the research consists in the fact that for the first time in local and regional judicial doctrine there have been analyzed the criteria, hypostasis and the peculiarities of the practicability of the proportionality principle in the system of the ECHR, the findings being formulated according to the specific cases solved by the European Court of Human Rights, highlighting the mechanisms used by the European magistrates in setting the margins of the conventional rights and freedoms guaranteed under the ECHR.

Theoretical significance of the research is assured by: the profound scientific nature of examining the peculiarities of the practicability of the proportionality principle in the context of jurisprudence recently released by the European Court of Human Rights, the contribution to the considerable development of the national theoretical basis concerning the legal essence and nature of the proportionality principle in connection with the daily legal realities of the European Council member states, actualizing the regional information on the research topic, exemplifying clearly the magisterial reasoning on giving effect to the exigency of proportionality, singularizing the criteria and specific parameters that grant a certain degree of protection to the claimed rights, taking into consideration the general and special interests involved in the case.

Practical value of the research stems from the fact that it is intended for scholars, national magistrates, the employees from the justice system in the R. of Moldova, recipient public initiated in the sphere of international public law, international law of human rights, law of the ECHR, international litigation law, interested to propagate the European justice standards and to promote the values of human dignity as well as for those who intend to defend their rights before the European Court of Human Rights.

The implementation of the scientific results has been accomplished by publicizing the theoretical conclusions and practical recommendations formulated during the research in specialized magazines, as well as by presenting them during national and international conferences.

MORĂRESCU Adrian

**PRINCIPIUL PROPORȚIONALITĂȚII ÎN SISTEMUL CONVENȚIEI
EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI**

Specialitatea 552.08 – DREPT INTERNAȚIONAL ȘI EUROPEAN PUBLIC

AUTOREFERATUL
tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar: 14. VII. 2015
Hârtie ofset. Tipar ofset.
Coli de tipar: 2.0

Formatul hârtiei 60x84 1/16
Tiraj ex. 40 ex.
Comanda nr. 618

Centrul Editorial-Poligrafic al Universității de Stat din Moldova
mun.Chisinau, str.A.Mateevici 60, MD-2014